

RELIGIJA

RELIGIJA

- lat. **ligere** – vezati, spojiti, pričvrstiti
- lat. **relegere** – opetovano sakupljanje, čitanje...
- sanskrt **dharma** – zakon, doktrinu, dužnost, poredak, obred...
- staroperzijski **data** – zakon
- aramejski i hebrejski **dath** – zakon
- moderni hebrejski **dati** – strogo poštivanje zakona, obreda i rituala
- indonezijski **agama** – tekst
- Oxford Classical Dictionary **hosios** – običaj
- arapski **din** – vladati se dolično, slijediti tradicionalne običaje
- riječ Islam – od **aslama** – pokoriti se, potpuno se predati, potpuno se obvezati
- **musliman** – onaj koji se pokorava
- kineski **tsung-chiao** – načelo mišljenja
(*tsu-tsung* – preci, spajanje; *chiao* – učenje)

ŠTO RELIGIJA NIJE

---

1. **vjera u boga ili bogove** nije nužna za određenje religije; mnoge religije nemaju boga (*budizam, taoizam, šintoizam, konfucijanizam, animizam, totemizam...*)
2. religija **ne mora nužno** biti povezana s **moralnim pravilima** (u nekim religijama bogovi nisu povezani s ovozemaljskim stvarima; *npr. stari Grci*)
3. **religija nije isto** što i **vjera u nadnaravno** (*npr. konfucijanizam u tom slučaju ne bi bio religija*)

SKUP SIMBOLA

RITUALI

ZAJEDNICA VJERNIKA

RELIGIJA uključuje **skup simbola** koji izazivaju osjećaje obožavanja ili strahopoštovanja, a povezani su s **ritualima** (obredima) ili **ceremonijama**, u kojima sudjeluje **zajednica vjernika**

SVETO

- nešto što se smatra **iznimnim**, **nesvakodnevnim**, **tajanstvenim**, čak i **opasnim**, a izaziva osjećaj **strahopoštovanja**
- **izdvojeno** i **izuzeto** iz rutine života

PROFANO

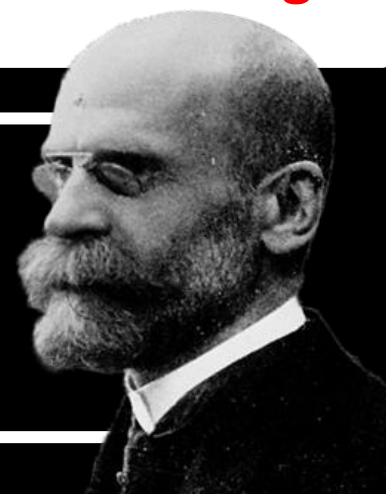
- povezano sa **svakodnevnim**, **uobičajenim** i **poznatim**

RITUALI

više ili manje **formalna pravila** koja određuju **kako se** ljudi trebaju **ponašati u prisutnosti svetoga**

razlika između svetog i profano nije u karakteristici stvari ili bića već **u odnosu ljudi prema njima** (npr. kalež, hostija, krava...)

RELIGIJSKA RAZNOLIKOST

– R. *McGee* – 4 tipa vjerovanja

JEDNOSTAVNI
SUPERNATURALIZAM

ANIMIZAM

TEIZAM

SUSTAV
APSTRAKTNIH
IDEALA

RELIGIJSKA RAZNOLIKOST

- R. **McGee** – 4 tipa vjerovanja

JEDNOSTAVNI
SUPERNATURALIZAM

ANIMIZAM

TEIZAM

SUSTAV
APSTRAKTNIH
IDEALA

- u manjim, jednostavnijim društvima
- pripisivanje nadnaravnih osobina **predmetima** i **pojavama** (grmljavina, potres...) – *Sioux indijanci (Wakan sile)*
- „**sila**” kojoj se nastoji udovoljiti različitim postupcima

RELIGIJSKA RAZNOLIKOST

- R. **McGee** – 4 tipa vjerovanja

ANIMIZAM

- vjerovanje u **duhove** i **druga „onostrana” bića**
- duhovi koji borave u životinjama, stijenama, zvijezdama ili u drugim ljudima
- **imaju ljudske osobine**
- nema obreda, svetih knjiga, spisa, niti osnivača
- prinošenje žrtava i darova

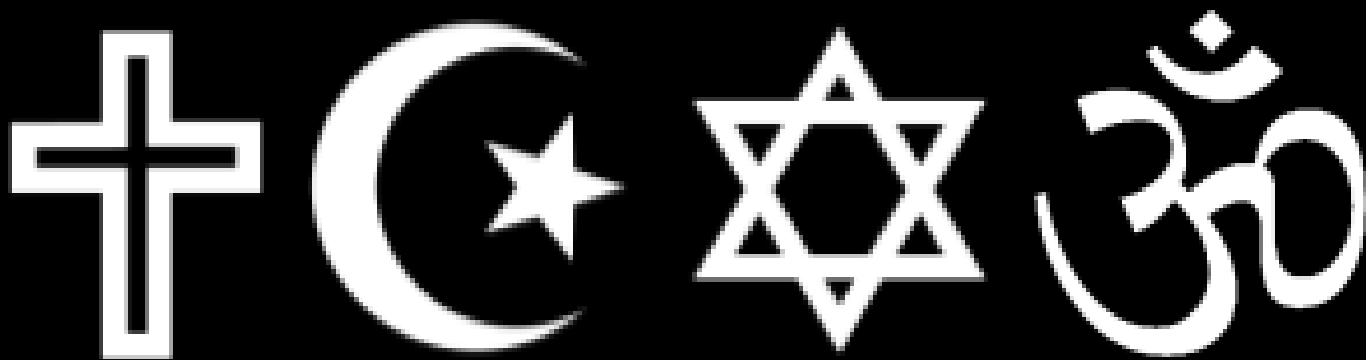

RELIGIJSKA RAZNOLIKOST

– R. **McGee** – 4 tipa vjerovanja

TEIZAM

- vjerovanje u boga/bogove
- **MONOTEIZAM** (vjerovanje u jednog boga – judaizam, kršćanstvo, islam) i **POLITEIZAM** (vjerovanje u više bogova – hinduizam)

RELIGIJSKA RAZNOLIKOST

– R. *McGee* – 4 tipa vjerovanja

SUSTAV APSTRAKTNIH IDEALA

- religije **posvećene postizanju moralne i duhovne izvrsnosti**
- ponekad se nazivaju i **etičkim religijama**
- budizam, konfucijanizam i taoizam
- naglašavaju **toleranciju, nenasilje, usklađivanje s prirodom, meditacija...**

VRSTE RELIGIJSKIH ORGANIZACIJA

– četiri idealna tipa **religijskih organizacija** (*Ernst Trölsch*)

CRKVE

DENOMINACIJE

SEKTE

KULTOVI

POZITIVAN ODNOS PREMA DRUŠTVU	NEGATIVAN ODNOS PREMA DRUŠTVU
CRKVA	SEKTA
DENOMINACIJA	KULT

- velika, društveno prihvaćena vjerska organizacija s **formaliziranom strukturom vjerovanja, rituala i unutarnjom organizacijom moći**
- članstvo se stječe **rođenjem** (krštenjem)
- odnos prema društvu – **pozitivan**
- zagovara **tradicionalne i konzervativne vrijednosti**, u skladu sa svetim spisima
- Crkva drži da je jedina nadležna za tumačenje svetih spisa
- **formalizirani vjerski obredi**
- **svećenstvo** je **profesionalno i posebno školovano**

SEKTA

- relativno **mala vjerska skupina** koja se najčešće **odvojila od Crkve**
- **odbacuje dominantne vrijednosti i način života šireg društva**
- **članovi su snažno odani grupi** i proživljavaju **duboko religiozno iskustvo**
- uglavnom su **zatvorene grupe** i **nepristupačne** nečlanovima
- **nema svećenstvo** nego najčešće **vođu** (karizmatskog)
- *npr. Amiši, Jim Jones – Hram naroda...*

DENOMINACIJA

- religijska skupina koja prihvaća postojanje drugih religija i uglavnom je **u suglasju s vrijednostima društva**
- **manji broj članova od Crkve**
- karakteristična je za SAD
- **odobrava odvajanje Crkve od države**
- imaju **profesionalno svećenstvo**
- presbiterijanci, baptisti, metodisti...

- **manje organizirana i privremena skupina**
- **ne temelji se na razrađenoj doktrini** i ne postavlja velike zahtjeve članovima
- skupine koje se bave transcendentálnom meditacijom, spiritistički kultovi, vjera u astrologiju i slično
- npr. kultovi sudnjeg dana – često završe tragično

- 1. KOMPENZACIJSKA ULOGA**
- 2. SOCIJALNA INTEGRACIJA**
- 3. SOCIJALNA KONTROLA**
- 4. IDEOLOŠKA FUNKCIJA**

– što religija čini u društvu i za društvo – društvene posljedice religije

- **KOMPENZACIJSKA** funkcija – religija pruža **utočište** i **nadomjestak** spram životnih nedaća
  - pomaže u nošenju sa životnim nedaćama
  - pomaže u životnim prijelazima (rituali prijelaza) – *rođenje, vjenčanje, smrt...*
  - Marx – „Religija je opijum za narod”
-
- **disfunkcionalne** posljedice religije (*npr. Asteci*) i religijske pojave koje **nemaju društvenu funkciju** (*npr. pustinjaci*)
-

SOCIJALNA INTEGRACIJA

- osnovna značajka religije je stvaranje i očuvanje **solidarnosti u društvu** (*osjećaj pripadnosti zajednici*)
- E. **Durkheim** – „*Elementarni oblici religijskog života*”
  - proučavao je totemizam plemena Arunta (*kao elementarni oblik religioznosti*)
  - **izvor religije je u samom društvu**
  - totem simbolizira zajednicu, tako **društvo**, obožavajući toteme, **obožava samo sebe**
  - **ceremonije i rituali jačaju zajednicu**

DRUŠTVENE FUNKCIJE RELIGIJE

- **SOCIJALNA KONTROLA** – osiguranje **poštivanja** dr. normi i **internalizacija** društveno poželjnih oblika ponašanja
- služi kao **vrsta nepisanog zakona**
  - *zašto muslimani i židovi ne jedu svinjetinu i zašto je za hinduiste krava sveta životinja*

IDEOLOŠKE FUNKCIJE RELIGIJE

- religija kao sredstvo **opravdavanja društvenih nepravdi i privilegije vladajuće klase** – *Marx*
- *npr. kastinski sustav*
- dr. nejednakost uzrokuje masovno okretanje religiji kao utjehi

KONZERVATIVNE

-
- religija kao **podloga za društvene promjene**
  - Max **Weber** – „*Protestantska etika i duh kapitalizma*”
  - borba za prava potlačenih slojeva društva
    - Martin **Luther King** i prava crnaca (1960-ih), islamska revolucija u Iranu (1970-ih), teologija oslobođenja u Latinskoj Americi

PROGRESIVNE

Religija kao socijalna kontrola

Religion as a social control

(„Religija je opijum za narod“)

<https://drive.google.com/open?id=1lq08kTs1leP68tRE80g4ISYIU9fjO5oW>

RELIGIJA U MODERNOM DRUŠTVU

SEKULARIZACIJA (posvjetovljenje) – proces smanjivanja utjecaja religije u društvu

- smanjenje **broja članova** vjerske organizacije
- smanjenje **broja vjenčanih parova** u crkvi
- smanjenje **pohađanja** vjerskih obreda
- smanjenje **političkog i socijalnog utjecaja** Crkve i drugih vjerskih organizacija

Vjernik postmoderne ne susreće se s Bogom u svojem bližnjem, svijetu ili svemiru nego ga prije svega pronalazi u samome sebi kao vlastito izvorište.

– Jakov Jukić (sociolog religije)

PRIVATIZACIJA RELIGIJE – preobrazba religije iz **javne** u **privatnu stvar** – *osobno tumačenje vjerskog učenja*

- pad sudjelovanja u institucionalnoj religiji i porast novih oblika religioznosti (*sekte, kultovi i sl.*)

RELIGIJA U MODERNOM DRUŠTVU

- **CIVILNA RELIGIJA** – odnosi se na **kvazireligioznu** vezanost za simbole i institucije sekularnog društva
- povezivanje elemenata religije s političkim sustavom
  - **državni i nacionalni simboli** (sekularni simboli) doživljavaju se kao **svetinja** (zastava, grb, himna, vojne parade...)
- *npr. američka civilna religija, komunizam, nacionalizam...*

NOVA RELIGIOZNOST

— TRI TIPA NOVE RELIGIOZNOSTI *(s obzirom na odnos prema društvu)*

1. religije koje se **PRILAGOĐAVAJU** svijetu
  - prihvaćaju svijet kakav jest
  - kritiziraju Crkvu, a ne društvo (*npr. pentekostalne sekte*)
  - teže izravnom doživljaju svetog
2. religije koje **ODBACUJU** svijet
  - odbacuju vrijednosti modernog društva
  - negativno prikazani u javnosti (*npr. Hare Krišna*)
  - izoliraju se od „pokvarenog” svijeta
  - posvećuju cijeli svoj život vjeri
3. religije koje **PRIHVAĆAJU** svijet
  - ne suprotstavljaju se vrijednostima društva
  - traže naknadu od članova (novčanu)
  - koncentrirane na osobno usavršavanje
  - *npr. scijentologija (dianoetika)*

RELIGIJSKI FUNDAMENTALIZAM

RELIGIJSKI FUNDAMENTALIZAM – konzervativno stajalište koje zagovara **povratak temeljnim načelima religije i nastoji obnoviti izvornu vjeru**

– suprotstavlja se sekularizaciji i modernim promjenama

KRŠĆANSKI FUNDAMENTALIZAM

- **doslovno** tumače Bibliju
- **netolerantni** su prema religijskoj raznolikosti i pluralizmu
- naglašavaju **osobni doživljaj vjere** i rituale
- **neprijateljski odnos** prema modernom (sekularnom) svijetu
- *Nova kršćanska desnica u SAD-u*

ISLAMSKI FUNDAMENTALIZAM

- **zagovaraju obnovu** islamskih vjerovanja i vrijednosti
- **negativan stav** prema modernim promjenama (sekularizaciji)
- **ograničavanje sloboda** (pol. i osobnih) građanima
- *Iranska islamska revolucija (1979.), talibani, islamsko bratstvo, Boko Haram*

- RELIGIJA (11:05 min)
  - <https://www.youtube.com/watch?v=plgb-3e8CWA>
- Religija kao socijalna kontrola (*„Religija je opijum za narod“*)
  - <https://drive.google.com/open?id=1lq08kTs1leP68tRE80g4ISYIU9fjO5oW>